

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 12.

V Ljubljani, 15. junija 1884. l.

XXIV. leto.

Izboljšanje društvenega stanja po večjem blagočestji (pijeteti).

(Franjo Gabršek.)

I.

Po pravici se imenuje današnji čas napredni čas; to napredovanje moremo dan na dan z vlastnimi očmi opazovati, kajti kamorkoli se ozremo, povsod vidimo nove iznajdbe, nove načine izdelovanja in umovanja. Skoraj vsaka stroka ima že svoje stroje; posebno pa se pojavlja velikansk napredek na prirodoslovnem, tehničnem, obrtnem in trgovskem polju. Iznajdba podi iznajdbo, komaj izumljena spada kmalu mej starino. Občila se boljšajo, tehnični stroji nadomeščajo delo rok; vsakemu podjetju rabijo stotera sredstva. Človek, vse to opazujoč, maje z glavo in komaj pojmujoč to teženje po izboljšanju izdelovalnih sil hiti s svojim duhom dalje, udajajoč se duhu časa.

Današnja doba pa se pojavlja še na drugačen način. Ne samo v znanstvenem obziru je zdanji čas ves preroben, tudi način življenja se je predrugačil, prelevil, ugladil in olikal. Nove šege, novi običaji, večkrat prenapeti, izpodrinili so prejšnjo priprostost, a robotost. Vnanja oblika postala je v občevanju merodajna, na dober ton gleda se mnogo več, kot na blago srcé. Vender se ne more tajiti, da ne bi se tû pa tam tudi blažjim nagibom srca udajali; to vidimo na večjem človekoljubji, katero je v obče precej razširjeno, a se v pravi podobi ne more prav lahko pokazati. Vsled večje in razprostranjene omike jelo se je to človekoljubje tudi širiti tja, kjer bi se ga najmanje nadejali. Človek izpoznavata tudi svojega bližnjega za človeka ter se trudi, njegov položaj z različnimi ljudomilimi napravami izboljšati ali vsaj olajšati. To človekoljubje se kaže v zakonodajstvu, pri sodiščih, v kaznilnicah i. t. d.; da, celó nižje razrede človeške družbe prešinil je nekov blažji duh mišljenja in dejanja. Skrb za izboljšanje občnega stanja človeštva se pojavlja v vedno večje razširjenosti koristnih nauk, v napravi novih učilnic i. t. d. Kdo ne bi se veselil tega napredka, tega dobrodejnega vpliva na razvoj človeštva? Komu ne bi veselja poskakovalo srcé, misleč na stotine ubogih, katerim preskrbljuje milosrčnost bližnjih boljše stanje življenja, katerim se ponuja prilika, da v kljub svoji revščini ipak le morejo sodelovati na vzvišeni nalogi človeškega življenja? V resnici lepa podoba človekoljubja in duševne krepkosti se nam tû predočuje, in skoraj bi navdušeno vzkliknili: dal Bog, da bi vedno pri tem ostalo! A vsaka stvar ima poleg dobre tudi senčno stran. Tudi današnji napredni čas ni brez vseh hib, in morda je teh več, nego bi se jih na prvi hip nadejali. Zdanja doba boleha kljub vsemu napredku

na tisočerihi boleznih, in težko je, vse te bolezni natanko izpoznati ter jim njih značaj, izvor in posledek strogo določiti. Te bolezni ozdravljati je silno težavno, kajti ukoreninjene so večinoma v socijalnih odnošajih samih, in kdor bi jih hotel korenito ozdraviti, moral bi pred vsem današnje družvene razmere predrugačiti ali jih vsaj neškodljive storiti. To pa ni delo pojedincev, marveč se morajo vsi k temu poklicani činitelji zjediniti, da vzajemno, zložno in podpirajoč se obvarujejo današnji in prihodnji rod onega pogina, kateri jim nedvomno preti.

Tudi ljudski šoli je odmerjen precejšen delež rešitve tega kočljivega vprašanja. Vsak učitelj si je gotovo v zvesti, kako odgovornost je prevzel s svojo službo, kajti njega ne čaka le pouk in vzgoja izročene mu dece, marveč tudi vzgoja ogromnega dela človeštva po otrocih samih. Zato pa tudi vidimo, da se učiteljstvo nekako bojazljivo poprijema tega dela; zavest, da bi jim znalo pri tem velevažnem delu izpodleteti, jemlje jim pogum, da se vsled prvega nepovoljnega uspeha znova zopet ne podajo na trudapolno delo. Tù je res mnogo dela, da se otroci vsaj toliko utrdijo v blagih naklepih, da jih potem brez skrbi izročamo v življenje; kajti vedno na vrvici voditi jih ne moremo, vedno jim ne moremo biti na strani, ter jih ves čas njihovega življenja svariti pred nevarnostjo in čuvati pred pogibeljo. Za naše otroke je sila potrebno, da kmalu samostojno nastopijo v življenji, da se začno svobodno boriti za svoj obstanek. Inače ne bi nikdar prišli do izpoznanja svoje prave osobne svobode, katera jim pripušča da delajo dobro zbog dobrega samega in se ogibajo zlega zbog svojih notranjih blagih nagibov. Ko pridejo leta, pride ž njimi tudi doba notranjega vrénja, in zdí se nam, kot bi bili sami vse to zakrivili. Res, da je človeku zelo potrebno, da preživi ona leta, v katerih vse po njem vrè in se kuha, kipí in se vznemirja, ko meni ves svet preobrniti in po svoje preurediti. Ta leta so mladosti najnevarnejša, in mnogo abotnosti se v teh letih zgodi. A mnogo je od prejšnje vzgoje odvisno, kako se človek v tej dobi obnaša, kako si prizadeva, ta notranji boj prej ko mogoče dokončati in se znova prejšnjega reda poprijeti. Vender ima vsaka reč svoje meje. Taka je tudi s prostostjo, katera se dovoli mladeniču v prvih letih njegovega samostojnega življenja. Vsi prejšnji nauki bili so na vzobrazitev njegove duševne svobode naperjeni; mladenič se je učil vse sam iz sebe, iz vlastne moči ustvarjati. Zdaj v uživanji resnične svobode živeč, zaupa si kmalu preveč, zavrgava tujo uglednost. Kmalu pridejo k temu še druge dušne samoličnosti; človek zaupa vse le sam sebi, hoče s svojim duhom vse raziskati in kmalu ne trpi poleg sebe nobenega tujega nazora. Z neprilichno uporabo tega teženja omajal bode mladenič konečno celó vero do Boga, in obožaval bode samega sebe. Še hujše pa postane, ako se navadi, v posesti novih in vedno novejših pridobitev, zadnji uzrok vseh reči v sebi samem iskati; s tem postane sebičen. Tedaj pa se bode povečeval nad druge, zanikaval bode potrebno nadvlást drugih nad soboj, manjkalo mu bode spoštovanja do bližnjih prednikov, do naredeb in postav; ob kratkem rečeno, blagočestje izgubilo bode pri njem svojo veljavo. To pa bi bilo ono stanje, v katerem se prikazujejo napake in bolezni današnjega časa, to bi bilo ono pomanjkanje blagočestja, katero se pojavlja ne le v nedostatku pobožnega strahu pred Bogom, marveč tudi v pomanjkanji spoštovanja do različnih moči življenja in v prostovoljnem podređanji pod te moči in s tem pod njih različna sredstva.

V čem se pomanjkanje blagočestja najbolj razodeva, ni treba še natančneje razkladati, ker more to pazljiv opazovalec dan na dan z vlastnimi očmi videti. Ako govorimo o pojemanji blagočestja, ne mislimo s tem, kot da bi se bilo človeštvo odreklo vsakej veri, ali da bi se mu bila omajala vera ter pristudili vnanji obredi. To pojemanje se marveč razodeva v tem, da se je velika večina sploh odrekla vsakemu blažjemu čutu,

da očito zanikava vse, čemur bi se imela pokoriti in da se vsled svojega napuhnega mišljenja norčuje z najresnejšimi stvarmi. Blagočestju škoduje, ako se kdo navlašč ustavlja in brani verskim običajem. Pač žalostne so postale dandanes notranje razmere po hišah višjih in nižjih stanov. Podkopava se blagočestje do Boga in s temi gubi spoštovanje do vzvišenega, blagega. To početje se opravičuje s tem, češ, da socialne razmere to zahtevajo. A ne pomisli se, da le tako ravnanje samo dela socialne razmere, mej tem ko bi večje blagočestje v domači hiši blažilo še tako pokvarjene socialne razmere.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

v

XVIII. veku.

XII. Filip Jakob Repež, roj. 12. aprila 1706 v Cirknici (Cirkničan torej, ne Ribničan vid. Šaf. 25), ondašnjega šolmaštra sin, (v krstnih bukvah Joannes Jacobus Repish, sicer le Repesh), potem organista v Ložu, kjer je umrl 11. sept. 1773. — Spravil je na svetlobo

I. Romarsku Blagu . . 12 Peisem . . L. 1757. — Po njem so morda ponatisnjene: Romarske bukvice. Narpred je en maihen vuk, kaku ima en romar sam na kratkem ta s. križou pot objiskati, po tem so tudi 12 pesmi od manenge, od premišlovanja per stationih, inu od enih inu družih odpustkou, sosebnu od teh veličeh gnad, katere skazuje Jezus na Križni gori tukai v cerkvi s. križa. U' Vuidnu po brattih Gallicichih 1775. 8. 55. — Roh in Schreibung, Sprache und Poesie. Šaf. 79. 80. II. Nebešku Blagu, katiru se zdeí tem Andohtlivim Romarjam na Križni gori vnkei tala . . . 3. Peismi . . . zbranu inu sturjenu skuzi Philipa Jacopa Repesha Narnavrednišiga, inu narprednišiga hlapca Christusouga. V' Lublani per M. Th. Heptnerce 1764. 8. 67. — III. Romarsku Drugu Blagu, Tu je: 24. S. Pesem, katere se čez ceilu Leitn tukei na križni gori pojo, kir so od vse sorte materije Jezusove, inu tudi v' enih le od več gnad ukupei, katire so Romarji tu zadobili. De bi se še večí čast Božja, inu Andaht gmiralala, so zdeí lete Pesme od tiga Vikšiga tam naprei imenuvaniga Duhovnika Poglavarja na svitlobo, inu drukat dane. Narzadei je še ena perložena Pesem, inu ena potrebna Molitu ene prave serčne grevenge. Letu vse ukupei je zloženu, inu sturjenu skuzi taistiga, kateri je popreid te perve inu te druge Bukvice popisov. Labaci. Typis J. Fr. Eger. A. 1770. 8. 134. — Ponatisnjeno je „Romarsku Drugu Blagu tu je 25. S. Pesem“ . . skoro vse „U' Vuidnu 1757 (nam. 1775) 8. 132. Po brattih Murero“ — inu „Romarsku Drugu Blagu tu je pet inu dveiset S. Pesem“ . . (brez posvečbe) . . narzadei is Litaniam inu Molitvo od Kristusoviga Terpleina pogmirane, inu na novič u' druk dane. V' Lublani. A. Raab . . 8°. 112 (brez letnice, menda tudi l. 1775).

„Moji Romarji! če še te perve Bukvice imate, katire so ble drukane v' tim lejtju 1757. je blu noter 12. Pesem: v' teh družih bukvicah, kir so ble drukane v tim lejtju 1764. so na koncu per molitvah 3. Pesme: zdej v letih tretih Bukvicah jeh je 25. vsih vkupej 40. S. Pesmi: ali vender vsih letih, inu družih Pesmah ni mogoče dopovedat, kaj za ene gnade ta križani Jezus vunkej tala tukej na ti žegnani križni gori“ — piše F. J. Repež v predgovoru v tretji knjižici. V drugi na pr. pravi str. 4: „Zatu sim pak jest enu Nebešku Blagu vkupei zbrau, katiru želim de bi ga vsi Romarji dobili, inu dobru ohranili, damu sojem mlaišem nesli, inu žnimi vsak dan ga flisek nucali; toku bodo vteh reunih caiteh, vsi bogati ratali na duši, inu na telesi.“ — „Vteh pervih Ro-